

C

consideracións



unha análise das debilidades, ameazas, fortalezas e oportunidades (DAFO) do subsector do marisqueo a pé en Galicia, en base ós datos recollidos neste informe, poderíase considerar, en xeral, positivas as expectativas desta actividade, no senso de que poderá converterse nun subsector económico importante para a economía galega e xerar un valor engadido suficiente para a poboación afectada.

Desde o lado das **fortalezas e oportunidades** cabería destacar, entre outras, as seguintes:

1. Competencia e capacidade de planificación dos modelos de produción e comercialización do marisqueo a pé pola Comunidade Autónoma, co obxectivo de profesionaliza-lo sector. A sentenza do Tribunal Constitucional elimina moitas incertezas ó respecto e permite a coordinación

das actuacións das diferentes administracións.

2. As perspectivas de mellora da calidade e dun aumento sostido da produción do marisqueo a pé, na maioría das zonas productivas, permite confiar nun aumento do valor engadido deste subsector e dun incremento das rendas da poboación ocupada.

3. O incremento do valor engadido do subsector do marisqueo a pé permitirá a viabilidade de novos sistemas de xestión da súa produción e comercialización. A aparición de estruturas cooperativas ou empresariais (OO.PP. e sociedades laborais) permitirá unha alternativa ó desenvolvemento do marisqueo a pé como subsector económico.

4. Os ditos sistemas de xestión poderán tamén ser unha das solucións ós actuais problemas de cobertura social das mariscadoras/es.

Desde o lado das **debilidades e ameazas** cabería destacar, entre outras, as seguintes:

1. Dificultades de xestión da transición do modelo tradicional de produción e comercialización cara ó modelo planificado na Lei de Pesca de Galicia.

2. Dificultades de redefinir e establecer as competencias e funcións dos tradicionais sistemas de xestión que sexan compatibles cos novos sistemas de tipo cooperativo ou empresarial.

3. Dificultades de xestión da cobertura social das mariscadoras/es, tanto en definir un procedemento apropiado de cobertura por conta propia, como facilita-la transición a cobertura por conta allea.

Considérase que o recoñecemento da solidariedade da sociedade galega na cesión do dominio público marítimo terrestre a aquelas traballadoras/es para os que a actividade do marisqueo a pé é o seu medio fundamental de vida debe crear un clima que facilite a transición do modelo tradicional ó novo modelo planificado.

II.- recursos do marisqueo a pé

1.- Respecto á **capacidade de produción**, o CES considera que o estudio Feuga sobre a produtividade potencial das especies por zonas, aínda tendo en conta o comportamento non homoxéneo do seu crecemento anual, permite establecer estratexias de novos modelos de produción, e ofrece a fotografía das posibilidades potenciais de moitas das zonas en produción na actualidade.

É de destaca-lo aumento do valor da produción, que se multiplicou por dous dende 1995 ata 1999 (producción conxunta marisqueo a pé e a flote), aínda que non medrou do mesmo xeito a cantidade de marisco recollido. As rías e os bancos marisqueiros poden ser xestionados de forma máis avanzada e a mellora da calidade do medio pode permitir uns rendementos máis altos.

2.- Respecto á **calidade dos recursos**, o CES considera necesario adapta-la lexislación actual ás necesidades do sector marisqueiro, na procura dunha maior calidade das augas das rías e, polo tanto, dunha maior produtividade das zonas de marisqueo. A recuperación dos bancos marisqueiros pasa inevitablemente por levar adiante dende a Administración políticas encamiñadas á protección e recuperación medioambiental das rías:

- Recuperación medioambiental das rías, conseguindo a **depuración total** dos vertidos urbanos e industriais e a renovación da rede de depuración obsoleta, que non se limite a saca-los residuos do pé da beiramar, mediante a substitución da rede de sumidoiros, centralizando estes cara a unhas “depuradoras” que, en moitos casos, funcionan so como meras estacións de “bombeo” ó interior das rías deses residuos urbanos e industriais.

Neste senso, faise necesario tanto o cumprimento, en tempo, do Plan de Saneamento das Rías como a coordinación das competencias que, neste campo, ten as administracións públicas central, autonómica e local, para evitar as disfuncións que actualmente se detectan.

- Revisión da política de **recheos** da beiramar (paseos marítimos, portos etc...) e obrigatoriedade de facer informes preceptivos de impacto sobre o marisqueo, en función das zonas máis sensibles, sobre todas as obras

que se realicen na costa, así como das obras que teñan incidencia no marisqueo (encoros). Algunhas destas actuacións están a incidir negativamente na situación de calidade dos bancos marisqueiros, dada a incidencia de moitos destes recheos nas correntes mariñas, así como na desaparición de zonas marisqueiras.

Neste senso, cabe destacar que o cambio de comportamento das correntes mariñas por estas construcións leva a miúdo a un enfangamento dos laterais. Poderían considerarse algún tipo de solucións técnicas que manteñan as correntes mariñas existentes e impidan a creación de fangos que afecten ós bancos marisqueiros.

3.- O CES considera necesaria unha política de **recuperación dos bancos** marisqueiros, cara a un aumento da calidade e da produción, para acadar un aumento do valor xerado en primeira venda, en base as seguintes medidas:

- Fomento, pola Consellería de Pesca, Marisqueo e Acuicultura, de “criadeiros” de ameixa, que facilite a produción de semente, a un prezo rendible para as explotacións. Para iso, considérase necesario a subvención á semente e o seu financiamento polo IFOP.

- Implantación de “técnicas de crianza”, para que na estabulación ou repoboacións das sementes, que proceden dos “criadeiros”, se reduza a alta porcentaxe de mortalidade que actualmente ten.

- Establecemento de “técnicas de sementa” que, acotando zonas, cree “parques de desove de ameixa”.

- Elaboración dun mapa de usos do litoral galego, no que se estudien todas e cada unha das actividades que se realizan no

medio mariño preto da costa (incluídas as industriais e de servizos portuarios), para clarificar oportunamente onde se pode instalar calquera tipo de industria (sexan parques de cultivo, bateas, depuradoras, combustibles...), evitando interaccións negativas entre os diferentes usos.

4.- Considérase necesario, dada a extraordinaria calidade da ameixa producida en Galicia, establecer un sistema de **control** rigoroso e seguimento da incidencia que, nos bancos marisqueiros, ten a implantación de **novas especies**, que poden afectar á produción dalgunhas especies autóctonas.

5.- O CES considera que as posibilidades de racionaliza-la produción pasan por ligar os **medios de investigación** existentes coa **planificación** das zoas e as especies. Neste senso, o Centro de Control da Calidade do Medio de Vilaxoán debe xogar un papel fundamental para:

- Garanti-lo mantemento da calidade das diferentes sementes de ameixa nos “criadeiros”, seleccionando as especies mais axeitadas para o cultivo, en función das tecnoloxías de reprodución de semente existentes.

- Establece-los criterios técnicos necesarios para que se autorice a implantación de novas especies.

- Controla-los circuítos comerciais para garantir que cada especie se comercialice coas súas características específicas de calidade (imaxe de marca), co obxectivo de manter cotas de mercado diferenciadas, para competir tanto en prezos coma en calidade en función da demanda dos distintos mercados de destino.

- Estudia-la interacción dos cultivos mariños co medio ambiente.

6.- O CES considera que un diferencial tan elevado entre mercado e produción como o observado neste informe esixe unha **alternativa** á situación tradicional e actual ligada nuns casos a problemas tecnolóxicos de subministro de semente, ás características productivas das especies cultivadas e á propia estrutura organizativa do sector, así como ós efectos do réxime administrativo de tenza do territorio para o cultivo.

Esta alternativa pasa primordialmente polo desenvolvemento de criadeiros e paralelamente pola implementación de tecnoloxía para a produción de semente. Pero dentro das alternativas tecnolóxicas ou bioecolóxicas está a esixencia dun control exhaustivo das epizootias (Anel marrón, Perkinsus, etc) tanto sobre as zonas de produción actuais, como sobre a semente de calquera das especies a introducir nas zonas de cultivo.

Sen abandonar o cultivo das especies autóctonas e extremando as precaucións debidas en relación á biodiversidade e ó control riguroso de posibles epizootias, convén deseñar plans de cultivo doutras especies nas rías galegas, que permitisen complementa-la produción de calidade natural coa produción de cantidade .

III.- planificación dos recursos

O CES considera, respecto á ordenación da actividade comercial, que debería terse en conta a posibilidade de **modifica-lo actual sistema de venda**, de forma que non só se utilice a venda obrigada en poxa á baixa, senón que poidan utilizarse outras fórmulas de comercialización, para artellar mecanismos de defensa dos prezos do marisco e de

garantía de maiores ingresos para as mariscadoras.

IV.- modelos de xestión

O actual sistema organizativo do marisqueo a pé necesita que se aplique a normativa mais axeitada para garanti-lo **desenvolvemento do sector** que, sen ter por que rachar co camiño andado ata o de agora, permita a aparición de novos sistemas organizativos e técnicos, de novas políticas de axudas e da elección das especies máis axeitadas para o cultivo e a comercialización, encamiñadas ó aumento da produción e o valor engadido desta.

Respecto á **aplicación da normativa mais axeitada**, considérase necesario que se fomenten modelos organizativos como as cooperativas de explotación dos recursos acuícolas ou organización de produtores (OPPs), coa participación, no seu caso, das confrarías en ditos modelos (art.118.1 Lei 5/1998, de 18 de decembro, de cooperativas de Galicia, Regulamento nº 3759/92, do Consello, de 17 de decembro). Neste senso, o CES considera que debe axilizarse o sistema de autorizacións a estes novos modelos organizativos e, sobre todo, potencia-lo sistema de concesións para posibilita-la creación e viabilidade dos mesmos.

Con respecto á **política de axudas**, da análise dos datos das axudas económicas que a Consellería de Pesca outorga ás distintas organizacións pesqueiras en concepto de acondicionamento e rexeneración de bancos marisqueiros, de coidado, control, seguimento e vixilancia, de asistencia técnica e formación, e de mellora da produtividade, despréndese a existencia de diferencias significa-

tivas entre as distintas organizacións antes nomeadas.

O CES considera necesario que se coñezan previamente, dun xeito claro e transparente (Orden publicada pola Consellería de Pesca, Marisqueo e Acuicultura), os parámetros de avaliación dos proxectos presentados polas diferentes organizacións, que determinan a concesión de ditas axudas, formalizadas a través dos correspondentes convenios, así como a posterior publicación das axudas concedidas ás distintas organizacións do sector.

En todo caso, os ditos parámetros deberían establecerse en función da mellora da rendibilidade e da importancia cuantitativa das citadas organizacións, independentemente da súa natureza xurídica.

Neste senso, considérase que as subvencións ós “criadeiros de ameixa”, promovidos polas confrarías, cooperativas e OPPs, son fundamentais para a potenciación productiva do sector.

V.- indicadores socioeconómicos

1.- Nos datos aportados pola Consellería obsérvase que para a campaña 2000/01, renováronse 6.737 **permisos de explotación** (permex), quedando sen renovar 416 permisos. O marisqueo a pé ten a súa maior implantación na ría de Arousa, cun total de 3.376 permex, o que representa o 47,20% do total de Galicia. A ría de Vigo é a segunda zona en importancia, con 1.188 permex (o 16,61% do total), e as confrarías do ámbito da ría de Pontevedra, con 842 permisos, utilizan o 11,77% dos permex de Galicia. A provincia da Coruña, con 1.645 permex, representa o

23% e a provincia de Lugo ten unha presenza case testimonial, con 138 permex, o 1,93%.

A vista dos datos, é evidente que, pola súa importancia socioeconómica, o sector do marisqueo a pé é vital nas Rías Baixas, con 5.406 permisos, o que representa o 75,58% dos permisos de explotación para o marisqueo.

Tendo en conta que no ano 1998 existían un total de 8.679 permex para o marisqueo a pé, o descenso é de importancia para a campaña 2000/01 con 6.737 permex renovados, o que representa unha redución de 1.942 mariscadoras, é dicir, un descenso do 22,3% en dous anos.

O CES considera que, se ben é certo que a **renda media** das mariscadoras a pé en Galicia ten tido avances nos últimos cinco anos, esta segue a ser insuficiente para acadar a necesaria profesionalización do sector, máxime cando se ten en conta que o incremento dos ingresos tamén deriva da redución nun 22,3% do número de mariscadoras en activo, ademais do conseguinte e real aumento do valor da produción.

2.- Na distribución por sexos é de destacar que o 85% das persoas que traballan neste sector son **mulleres**. Esta situación ven determinada polo feito de que o marisqueo a pé sempre foi entendido como unha actividade marxinal de achega duns ingresos á economía familiar por parte das mulleres. O marisqueo a pé era, e en moitos casos aínda o é hoxe, unha actividade económica complementaria.

A distribución por sexos é constante en tódalas zonas, variando unicamente na provincia da Coruña, onde os homes acadan un

25% dos permisos de explotación para o marisqueo a pé.

A **distribución por idades** aporta un referente básico á hora de facer unha valoración sobre o sistema de cobertura social máis axeitado para o sector. O envellecemento do sector é claro: o 73% do sector ten máis de 40 anos de idade, e un total de 3.138 mariscadoras teñen máis de 50 anos, o 46% do total das empregadas do sector. Só 663 mariscadoras teñen unha idade comprendida entre os 18 e 30 anos, o 9,8%.

Destes datos despréndese que se trata dun colectivo maioritariamente composto por mulleres, de idade avanzada, cuns ingresos baixos —ó redor da metade do SMI— e que a maior parte deste colectivo de traballadoras comezou a cotizar á Seguridade Social dentro do Réxime Especial da Seguridade Social dos Traballadores do Mar, como traballadores autónomos, dende o ano 1999. É, polo tanto, un colectivo especialmente sensible e necesitado dunha actuación clara encamiñada a garanti-la súa protección social durante o desenvolvemento da súa actividade, á vez que garanta unhas prestacións dignas unha vez rematada a súa idade laboral.

O CES entende que se a cota derivada da base de cotización mínima por conta propia é considerada polo sector como excesiva para a consecución dunha protección social xusta, as **alternativas** posibles poderían ser:

1. Establecer un período transitorio de discriminación positiva polas Administracións Públicas competentes, con aquela parte do colectivo de mariscadoras/es a pé que, sendo o marisqueo o seu medio fundamental de vida e incorporándose ó Réxime Especial da Seguridade Social dos Traballadores do Mar antes do ano 2000, obxectivamente teñan dificultades, polo seu nivel de ingresos, para

facer fronte ás cotas de dito réxime ou que, pola súa idade, teñan dificultades para perfeccionar as prestacións de xubilación do citado réxime.

2. Instar ó establecemento e á regulamentación dun sistema especial para os/as mariscadores a pé, dentro do Réxime Especial da Seguridade Social dos Traballadores do Mar, no que se consideren as especiais condicións deste colectivo en materia de encadramento, afiliación e formas de cotización.

Neste senso, pódese ampliar-lo sistema de coeficientes reductores do Réxime Especial do Mar para esta actividade, hoxe regulamentados polo Decreto 2309/70, do 23 de xullo, na redacción dada polo Real Decreto 863/1990, de 6 de xullo, dada a súa penosidade, recoñecendo unhas porcentaxes axeitadas.

3. Confeccionar unha lista de enfermidades profesionais características desta actividade, como complemento das establecidas polo Real Decreto 1995/1978, ou dándolle unha consideración específica como para o sector agrario se fai no Decreto 3772/1972.

4. Fomenta-lo pase á modalidade por conta allea do Réxime Especial dos Traballadores do Mar, a través de modelos tales como cooperativas.

3.- O CES considera que as posibilidades de evolución do sector pasan por un **aumento** tanto da **producción** como do **valor** desta, de cara a conseguir uns ingresos mínimos que garantan uns niveis de renda dignos, cando menos iguais ó S.M.I. Tendo en conta que en 1999 a renda media das mariscadoras a pé en Galicia situouse en 457.379 ptas/ano (Informe Plan Galicia), o valor final da produción tería que multiplicarse por dous para

conseguir este obxectivo, o que comportaría polo tanto tamén, un aumento da produción importante no mesmo senso.

4.- O CES considera que a **formación** constitúe un elemento importante para facilitar a profesionalización do sector, o crecemento da concorrència e a asimilación e expansión das novas tecnoloxías. Dado que o 96,2% das persoas empregadas no marisqueo posúen estudos básicos, considérase necesario mellora-la súa formación, especificamente con cursos relacionados coas técnicas de cultivo, o asociacionismo, as técnicas de mercado e o coñemento das especies. ■

